

Position Paper

Maak werk van onbenut arbeidspotentieel en verzilver de kansen voor gematigde groei

Ten behoeve van Rondetafelgesprek op 22 mei 2024 over Staatscommissie demografische ontwikkelingen (thema participatie en integratie)

Het door de Staatscommissie voorgestelde scenario van gematigde groei van de bevolking, d.m.v. beheerste immigratie, lijkt een verstandige keuze om de effecten van vergrijzing op te vangen. Het maakt mogelijk om gericht ruimtelijk beleid en economie te ontwikkelen en om publieke voorzieningen in stand te houden, zonder daarbij de draagkracht van de samenleving uit het oog te verliezen. Politieke keuzes zijn nodig over de gewenste omvang en vormen van migratie.

Het vergt aandacht voor wat er na aankomst gebeurt met nieuwkomers, hoe wij als samenleving ervoor zorgen dat zij integreren en volwaardig kunnen participeren in de maatschappij. Gemeenten zien in de praktijk wat wel en niet werkt om nieuwkomers op weg te helpen.

Gematigde groei houdt in dat gemeenten in de komende 30 jaar een diverse grote groep aan nieuwkomers verwelkomen. Dit biedt kansen die alleen verzilverd kunnen worden als de randvoorwaarden op orde zijn.

Wij geven vanuit dat perspectief graag de volgende punten mee voor het rondetafelgesprek over het rapport van de Staatscommissie.

De participatiewet moet fundamenteel herzien worden

Het stelsel van bestaanszekerheid is te complex geworden, vooral voor mensen in kwetsbare posities. Het veroorzaakt daardoor juist bestaansonzekerheid, in plaats van dat het wordt versterkt. Het weerhoudt mensen bovendien om (meer) te gaan werken, terwijl op de arbeidsmarkt ieder talent nodig is. Stevige hervormingen zijn nodig voor een toereikend en voorspelbaar inkomen en werken dat loont.¹ Dit vraagt om een fundamentele herziening van de Participatiewet. Ook is vereenvoudiging van het stelsel van inkomensondersteuning nodig. We roepen u op

om het wetsvoorstel Participatiewet in Balans snel te behandelen en vervolgens vaart te maken met de fundamentele herziening.

Arbeidsmigratie moet 'in betere banen' geleid worden

Gematigde groei gaat ervan uit dat Nederland kiest voor een mix aan migranten die de maatschappij verder helpen of die bescherming nodig hebben. Wij zijn het eens met de staatscommissie dat hier een visie bij hoort op wat voor economie we in Nederland wenselijk vinden en in welke sectoren arbeids- en

¹ <https://vng.nl/sites/default/files/2024-01/verklaring-bestaanszekerheid-tekst.pdf>

kennismigranten van belang zijn om het arbeidspotentieel in Nederland op peil te houden. De Staatscommissie ontmoedigt het soort arbeidsmigratie dat een verdienmodel vormt op zichzelf en zorgt voor misstanden. Werkgevers winnen aan de migratie terwijl de sociale en financiële kosten door de maatschappij worden gedragen. Fiscale prikkels jagen in sommige sectoren een 'race to the bottom' aan om tegen zo'n laag mogelijk tarief werk gedaan te krijgen met mistanden in werken en wonen als gevolg. Houd er wel rekening mee dat niet elke regio kennismigranten nodig heeft terwijl er wel economische en ruimtelijke opgaves zijn (b.v. de grote transities) die niet komend decennium met alleen Nederlandse uitvoerende arbeidskrachten en robotisering van de grond komen.

De staatscommissie adviseert Nederland om een meer voorspelbaar, effectief en samenhangend migratiestelsel te hanteren. Om uitbuiting van (EU-) arbeidsmigranten te bestrijden, de positie van arbeidsmigranten te verbeteren en een toekomstbestendige arbeidsmarkt te creëren moet dat stelsel nadrukkelijk ook op arbeidsmigratie gericht zijn. Het advies om bewuster te sturen op arbeidsmigratie kan op instemming rekenen van gemeenten die in de huidige situatie vaak opdraaien voor de kosten, zoals bijvoorbeeld zorg en huisvesting voor dakloze arbeidsmigranten. Met een integraal maatregelenpakket bouwen we aan goed werkgeverschap, pakken we malafide uitzendbureaus en slechte huisvesting aan, verbeteren we zorg en welzijn en voorkomen we oneerlijke concurrentie.

Onderweg naar een ander stelsel van migratie hebben gemeenten nu nog hulp nodig om de situatie van arbeidsmigranten beheersbaar en leefbaar te krijgen en te houden op de plekken waar sprake is van mistanden.

Benut het arbeidspotentieel van nieuwkomers beter

Het arbeidspotentieel van nieuwkomers kan beter worden benut. Een groot deel van de asielmigranten en statushouders is te lang zonder werk. Er staan te veel mensen langs de kant, waardoor zij afhankelijk blijven van de overheid. Een betere arbeidsparticipatie kent meerdere voordelen voor zowel de individuele migrant als voor werkgevers, de lokale economie, de overheid en voor het draagvlak in de samenleving. Nieuwkomers moeten zo snel mogelijk kunnen werken en inburgeren. Daarnaast hebben gemeenten voldoende budget nodig om inburgering, begeleiding en opleidingen aan te kunnen bieden. Dat is nu niet het geval omdat gemeenten te maken hebben met een hoger aantal inburgeraars dan bij de invoering van de inburgeringswet in 2021 werd verwacht. Dit leidt tot minder (intensieve) begeleiding en wachttijsten, waardoor mensen langer

aan de kan blijven staan. Er is ook een substantiële investering nodig voor re-integratie om inwoners te kunnen begeleiden naar werk of een andere zinvolle dagbesteding.

Zorg voor snelle diploma-erkenning en voor opleidingsmogelijkheden voor nieuwkomers

Complexe trajecten voor de erkenning van buitenlandse diploma's vertragen de participatie van migranten die al over een opleiding beschikken. Erkenning moet sneller plaatsvinden zodat zij snel aan het werk kunnen. Dit bevordert de participatie en integratie. Daarnaast moeten er meer opleidingsmogelijkheden zijn om mensen bij te scholen zodat zij ook beroepen kunnen beoefenen in sectoren met schaarste. Dit zijn bijvoorbeeld beroepen in de zorg, kinderopvang of het onderwijs, maar ook in het bedrijfsleven.

Plaats asielzoekers in de gemeente waar ze na erkenning zullen verblijven

Voor asielzoekers en vluchtelingen is snelle plaatsing in de uiteindelijke verblijfsgemeente randvoorwaarde voor participatie. Verhuizingen verhinderen participatie, arbeidsdeelname en binding met de woonwijk. Daarnaast heeft (herhaaldelijk) verhuizen een nadelig effect op de schoolloopbaan van kinderen van asielzoekers en vluchtelingen, wat leidt tot onderwijsachterstanden.

Houdt het zorgdomein toegankelijk voor iedereen maar houdt rekening met nieuwkomers

Een veranderende bevolkingsamenstelling leidt ook tot andere behoeften op het gebied van zorg, welzijn en begeleiding. Hier moet meer aandacht voor komen in de scholing van professionals en er moeten meer middelen beschikbaar komen om aan deze veranderende behoefte te kunnen voorzien. Daarnaast moeten wonen, zorg en onderwijs toegankelijk en betaalbaar blijven voor iedereen. Voorkomen is beter dan genezen. Het is belangrijk dat iedereen een goede start maakt zonder financiële zorgen. De preventie van schulden en het voorkomen van problematische schulden is hierin erg belangrijk. Bestaansonzekerheid leidt tot stress die inwoners belemmert deel te nemen aan onze samenleving en kinderen goed op te voeden. Een inwoner kan pas echt meedoen aan de samenleving als hij of zij zich mentaal en fysiek gezond voelt.²

2 <https://vng.nl/nieuws/de-waarde-van-het-sociaal-domein-investeren-vereist>